

REINO LEHVASLAINHO

Yhteisnide
WSOY

Sotkalla sodassa
—
Isku itään

**Reino
Lehväslaiho
Sotkalla sodassa**

Isku itään

**WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI**

© Reino Lehväslaihon tekijänoikeuksien omistajat ja wsoy
Sotkalla sodassa 1. painos ilmestyi 2002
Isku itään 1. painos ilmestyi 2008

YHTEISNITEEN ISBN: 978-951-0-44631-7
PAINETTU EU:SSA

Sotkalla sodassa

Reino Lehvälaiho v. 1942

Sisällys

Panssarialokkaat	9
Sotaanlähtö	23
Pitkärannan kahakka	31
Telaketjumarssi	44
Viteleessä	55
Partisaanit	65
Tiedustelupartio	73
Läpimurto	91
Punamatruusit	122
Aunukseen!	139
Siinä se saatana!	153
Kuoleman kenttä	175
Korpisotaa panssareilla	206
Jandebajoella	230
Sotkat	250
Someron lumiaura	267
Päälle, perkele!	306
Kivisillan salmi	328
Sotkalla sodassa	340
Teräsmiehet	370

Panssarialokkaat

PITKÄSSÄ HIRSIRAKENNUKSESSA oli kolme ulko-ovea ja eteistä. Joku upseeri oli kertonut alokkaille, että tässä ikivanhassa kasarmirakennuksessa oli pitänyt päämajaansa Suomen sodan ylipäällikkö, kenraali Klingspor. Mistä rakentajat olivatkaan löytäneet suuret korpikuuset, joista tähän rakennukseen oli tehty lattialankut. Joku oli tietävinään, että Suontaan kartanon takametsien puista. Leveimmät lankut olivat metrin levyisiä. Olipa kasarmi miten vanha tahansa, lattiat olivat pahoin kuluneet ja paikoin kovat oksat nousivat pinnasta viisi senttiä.

Nyt, keväällä 1940, kun talvisota oli loppunut, rakennus toimi Poltinahon kasarmialueen varusvarastona. Juuri sodan jälkeen, huhtikuussa, keskimmäisestä ovesta työntyi jonossa alokkaita varastoon. Kun takana seisijat odottivat vuoroaan, eräs suurikokoinen Ransu, toistasataakiloinen, astui lähelle ikkunaa. Samassa leveä lattialankku rysähti poikki ja Ransu huomasi seisovansa kainaloitaan myöten lattian sisällä. Siinä lensi pölyä ja lankkujen alta nousi mahtavaa paskanhajua. No, saihan rättiväpeli liikettä ja Ransu kiskottiin tukalasta paikasta toisten joukkoon ja koulutuskeskuksen puuseppä, panssarimies Leponiemi kutsuttiin paikalle. Koko alokasaikansa Leponiemi teki puusepän töitä, joten oppi ainakin näverin ja höylän käytön. Leponiemi sahasi ensin kaksi, sitten vielä kaksi lankkua poikki ja pätkät pantiin oven lähelle pinoon. Joku niitä tutki ja näki, että yhden lankun alaosaan oli kaiverrettu 1868 ja upseeritkin kävivät tutkimassa sitä ja päätyivät siihen, että se oli tämän kasarmin valmistusvuosi. Leponiemi paikkasi lattian kapeammilla lankuilla ja parissa kuukaudessa uudetkin lankut olivat yhtä harmaita kuin vanhat.

Pääkasarmirakennus oli lähellä tätä varastoa. Sekin oli vanha ja pahalta haiseva, ja joku alokas oli nähnyt, miten entisten sotilaiden

henget kulkivat vanhoissa formuissaan kasarmin kuselta haisevilla käytävillä ja massalattiatuvissa. Massa oli pantu lankkujen päälle myöhemmin, etteivät lattialankut kuluisi. Mutta vaikka käytit niissä lattioissa mitä suopaa ja saippuaa tahansa, sen harmaammiksi ne vain tulivat. Kun sotilaat saapuivat kurasaappaineen sisään, lika painui massaan kuin vesi sanaan. Siinä oli upseereilla ihmettelemistä.

Nyt, toukokuun ensimmäisenä päivänä, varusvaraston rappusissa oli liikettä. Eilen oli saapunut 58 nuorukaista alokkaiksi »Suomen raskaaseen» eli panssarivaunukoulutuskeskukseen. Suurin osa pojista oli taistellut jo talvisodassa vain 17- ja 18-vuotiaina. Vesilahdesta saapuivat Matti Multanen, Heikki Roppo ja Pentti Ärölä. Toijalasta Oiva Matomäki, Reino Lehväslaiho, Väinö Rantanen ja Eino Lehtimäki. Rantasen Väinö joutui vuorollaan jonossa vastatusten räntivääpelin kanssa ja hymyillen tämä luovutti Väinölle takin, housut, lakin ja vyön ja jalkarättejä ja muitakin kampeita. Takki oli talvisodassa kaatuneen aktiiviupseerin ja housuissa viittä eri kangasta paikkoina, lakissa kahdeksan sirpaleitten repimää reikää, saappaat olivat eri paria. Kun Väinö yritti selittää, oli vastaus:

– Alokas, häipykää!

Joku sai suuret saappaat, toinen liian pienet ja asetakkeja ja housuja oli niin monta kangasta kuin miehiä. Kun vaihtelimme kampeita, näytimme viikossa melkoiselta sällilaumalta. Mutta mihinpä näytille alokkaat olisivat kasarmista lähteneetkään, koska melkein aina oli poistumiskielto. Istuimme illat jakkaroiden päällä ja katselimme ikkunoista lämpiävää kevättä. Näinä iltoina muutamat haamuja nähneet yrittivät kertoa alokkaille, että juuri tässä tuvassa ne vanhojen soturien henget öisin vaeltavat. Mutta me nauroimme jutuille, kun huomasimme, että kertojat olivat ottaneet valtion kippurahäntää olojen synkkyyteen.

Sehän oli selvää, että sotaväen laki oli voimassa ja käskyjä noudatettiin kyselemättä ja juosten. Me juoksimme aamuvoimisteluun ja teelle ja ruokailuun ja joskus kusellekin pitkän kasarmin taakse ja jälleen harjoituskentälle riviin.

Vääpelinä oli kaksikymmentä vuotta armeijaa palvellut vääpeli Jussi Vaitto. Kun Vaitto otti komppanian kasarmin eteen käskynjaolle ja katseli silmälasiansa läpi meitä, hän sanoi:

– Älkääs kuulkaas, pojan perkeleet, pissikö sinne saunanlavoille. Kun kaksisataa miestä pissii saunanlavoille, siellä on melkoiset hajut. Kun minä käsken, niin saunaan ette kuse. Poistukaa!

Tämän jälkeen aliupseerit valvoivat saunassa tarkasti ja kusijat otettiin kiinni ja talutettiin Vaiton eteen toimistoon. Tuomio oli aina työtä vuorotta, eli keittiöön perunankuorintaan.

Osa näistä tankkisotilaista oli astunut väkeen talvisodan tammi- ja helmikuussa, joten heidän sotakokemuksensa olivat Poltinahon kasarmin nurkilta nähtyjä, radiosta kuultuja ja lehdestä luettuja. Suurin osa teki lumitöitä ja vartioi eri kohteita Hämeenlinnassa, siltoja, varastoja, varikkoja ja veturitallia. Osa miehistä kaivoi koko talvisodan ajan Ahveniston rinteeseen korsuja ja pommisuojaajaa. Sinne kaivettiin peräti kaksi saunaa jyrkkään rinteeseen järven rannalle: upseereille suurista hirsistä ja miehistölle pienistä. Kun saunat oli saatu valmiiksi, jostakin korkealta tuli käsky, että saunat oli heti purettava ja maasto tasattava, alue kun oli luonnonsuojelu- aluetta.

Panssariaselaji oli melkein täysi pataljoona. Ykköskomppanian päällikkönä toimi kapteeni Kokko Lumme, kakkosen päällikkönä ratsumestari Luntinen ja koko porukkaa komensi everstiluutnantti Sven Björkman. Kerran ratsumestari kiipesi panssarivaunun päälle ja katseli tornista sisään. Silloin varmaan Vileniuksen Lasse, katupoika Pispalasta, niin kuin Lasse itseään sanoi, tokaisi:

– Herra ratsumestari, ei taida tämä panssarivaunu kulkea, vaikka sitä miten kannuksilla polkee!

Ratsumestari katseli alokasta pitkään, ja jokin syy-yhteys täytyi olla, koska Vilenius joutui aina sunnuntaisin kasarmialueen pääportille vartioon.

Meistä kymmenistä nuorista tehtiin alokasjoukkue ja vain kaksi viikkoa kului, kun ykkös- ja kakkoskomppaniamat siirtyivät Varkauteen. Vileniuksen Lasse tietävänä varoitti meitä eräänä iltana:

– Nyt nää sällit täältä lähtee. Ne nyysii niin paljon kampeita, että pitäkää vyö aina kiinni ja lakki povessa ja saappaat huovan alla öisin ja silmät niskassakin.

Minä jätin illalla lakin ja vyön jakkaralle. Pesulla ollessani ne olivat kadonneet ja kerroin siitä Vileniukselle. Tunnessa Lasse toi lakin ja

vyön. Lakki tosin oli suuri ja painui korville ja vyö oli jonkun lihavan, mutta kun katkaisin siitä 30 cm, se oli sopiva.

Vähän kännissä ja rytinällä sällit lähtivät eräänä yönä junalla kohti Varkautta. Vasta nyt meille alkoi tosi koulutus. Alokasjoukkueen johtajaksi saapui kornetti »Tusse» Thor Kumlin. Hänellä taisi olla väärät ohjeet, vai tekikö ne itse, sillä viisi ensimmäistä vuorokautta meitä ryömitettiin kasarmin ympäri. Vieressä oli sotakoirakoulu ja maastossa oli koiranpaskaa satoja kasoja. Kumlin oli sitä mieltä, että tämä maasto oli meille parasta ja mehän ryömimme kämmenet ja vaatteet koiranpaskassa. Tietenkin haisimme, vaikka kävimme saunassa. Kai Vaiton Jussi sai aikaan muutoksen, kun kyllästyi paskanhajuun tuvissa: kornetti siirtyi muualle ja joukkueen sai johtoonsa vänrikki Folke Torpp.

Osa näistä tammi-helmikuun miehistä oli käynyt kuukauden mittaisen aliupseerikoulun ja heitä meillä oli apukouluttajina. Kaksi kersanttia erottui kyllä muusta joukosta, mutta ne olivatkin vanhaa ikäluokkaa: kersantti Kauppila, jolla oli railakas komentoääni, ja kersantti Mäkinen eli Tampereen Mäkinen. Kun Torpp ei ollut paikalla, nämä ryömivät meitä jälleen paskakasoissa. Kun Vaitto näki sen toimiston ikkunasta, yhdellä karjaisulla ryömiminen lopetettiin ja kersantit joutuivat vääpelin tiukkaan puhutteluun. Heille selvitettiin, että pääasia oli kouluttaa miehistä taistelijoita sotaan.

Alokasaika kesti kaksi viikkoa ja siinä huonommatkin oppivat niin asennot kuin levot ja kivääriotteet. Suurella osalla oli suojeluskuntatausta, joten sehän monelta sujui. Meidät marssitettiin Hämeenlinnan kirkkoon ja tietenkin alokasjoukkue lauloi, kun iskimme rautakorkosaappaitamme kiviseen Birger Jaarlin katuun. Kirkossa oli paikalla vääpeli Vaiton kantamana pataljoonan sotalippu ja me annoimme juhlallisen sotilasvalan. Se oli meille Toijalan pojille jo kolmas vala. Tampereella annoimme vapaaehtoisen valan, kun lähdimme talvisotaan, ja sitä ennen takana oli jo suojeluskuntavala. Tietenkin korkeat upseerit ja vänrikitkin olivat kirkossa, mutta ei meitä kukaan kätellyt.

Tämän jälkeen miehet jaettiin eri tehtäviin koulutettaviksi. Ensin otettiin sivuun asentajat ja autokuskit, ja huomasin, että poikia

nauratti. Kotona jo vanhemmat olivat neuvoneet, että pyrkikää asentajiksi taikka kirjureiksi taikka autokuskeiksi, niin jääte henkiin, sillä sota Suomella edessään olisi. Paikalle jäi kaksikymmentäviisi alokasta ja meidät marssitettiin panssarivaunuhalleille, missä oli vastassa vääpeli Kinnunen, ammattisotilas. Hän katseli meitä kuin käärme linnunpoikasia. Sitten yhden panssarivaunuhallin ovella meitä tarkasteli tukeva ja iso mies, musta suikka vinossa, vääpeli Hyypä, Hyypän Jallu. Minä näin miten hän vähän hymähteli ja irvisti. Hän sanoi vuosien jälkeen, että näytimme erilaisissa vaatteissamme pelleporukalta.

Me katselimme pää kenossa pelkäästä kunnioituksesta, kun nyt ensi kerran näimme panssarivaunuja näin läheltä. Yksi Renault-vaunu oli nostettu pukeille ja Kinnunen kertoi meille, että nämä vaunut olivat Ranskan armeijan panssarivaunuja ja näillä oltiin mukana talvisodan taisteluissakin. Hän jätti kertomatta, että lähes kaikki Renaultit jäivät Karjalan kannakselle. Kinnunen kertoi vaunun mitat ja vähän moottorista ja voimansiirtolaitteista, sitten meidät käskettiin jonoon aakkosjärjestyksessä ja ensimmäinen alokas kiipesi ajajan penkille. Käskyllä: »Käynnistä vaunu» startattiin. Moottori jyrähteli ja löi pakoputkesta mustaa savua ja me siinä vieressä ihmettelemässä. Se oli nopeaa hommaa. Jos alokas narautteli vaihdetta taikka muuten kuppasi, muni, töppäsi, vääpeli iski tätä metrisellä halolla jalkaan ja huusi:

– Ulos sieltä – seuraava pukille!

Jos kaasuttelit ilman rikkeitä, sait ajaa telaketjut ilmassa kolisten minuutin ja vääpeli murahteli tyytyväisenä ja teki merkintöjä sinikantiseen vihkoon. Kai siinä jo jaettiin miehet vuohiin ja lampaisiin, sillä kahden vuorokauden harjoitusten jälkeen osa siirrettiin asentajiksi ja osa apumiehiksi autokuskeille. Kun jäljelle jääneet osasivat ajaa virheettömästi, Renault-vanhus laskettiin maahan ja yksi Kempeleen poika, kouluttajakorpraali Erkki Pelttari sai vaunun johtoonsa.

– Alokas Multanen ajamaan ja kaasutatte tämän panssarikentän ympäri. Liikettä vaan!

Matti pääsikin liikkeelle, mutta kun hän vaihtoi ykköseltä kakkoselle, moottori sammui. Pelttari iski ajajaa halolla jalkaan ja huusi:

– Perkeleen perkele, mitä ukko kuppaa, seuraava!

Kun ajoit ilman virheitä 300 metrin matkan, sait ajaa toisenkin kierroksen. Radan päässä oli töyssy, noin 50-senttinen sorakasa ja sen yli kun kaasuttelit vanhalla tankinromulla, tuli sellainen tunne, että nyt jo ollaankin melkoisia tankkisotilaita.

Tämän alokasjoukkueen koulutusta ja juoksua seurasivat sivusta jotkin vanhat, ja me kuulumme erilaisia arvosteluja ja huutoja. Eivät vielä tienneet, että suurin osa meistä oli talvisodan taistelleita ja osa oli taisteluissa haavoittunutkin. Läheltä meitä kävivät seuraamassa korpraali Osmo Lehtovuori Toijalasta, Ristilän Kauko ja Itäluodon Konsta Tampereelta ja Pietilän Urho Hämeenkyröstä. Vanhoja pyöri muutenkin ympärillämme: korpraali Arvi Lehtinen Tampereelta ja panssarimies Matti Virtanen Pälkäneeltä ja Heinon Lauri Somerolta. Nämä hurjat kaasuttelivat englantilaisilla Vickers-panssareilla samalla vaunuvajan kentällä, niin että sora ja hiekka lensivät.

Meillekin annettiin Renault-koulutuksen jälkeen kaksi Vickersiä ajettavaksi. Pelttarin Erkki makasi vaunun etupanssarilla halko kädessä ja huusi:

– Vaunu käyntiin! ja käsi heilui ja sormi nousi, se tarkoitti: ykkönen päälle ja kaasua. Kaksi sormea ja kolmekin ja niin me ajoimme ja opimme ja olimme sitten polleita iltaisin. Mutta moni joutui hautomaan jalkojaan, sillä pienikin kuppaus ajoharjoituksissa tiesi halon iskua jalkaan ja mies heti ulos ajajan penkiltä.

– Ei teistä tule tankkimiehiä ollenkaan. Kierosilmäporukkaa, perkele, seuraava ajaja!

Lappeenrannassa majaili pieni tankkijoukko, Panssarieskadroona, ja sieltä miehet siirrettiin Poltinahon kasarmeille. Jälleen tuli punahousupoikia. Me saimme jo kesäkuussa lomaa ja saimme ostettua, vuokrattua ja viinapullolla lahjottua itsellemme ratsuväen punaiset housut. Mutta kun päässä oli musta suikka, yhdistelmä oli vähän outo ja housujen hankkiminen jäikin yhteen kertaan.

Nyt tehtiin alokkaista kahteen tupaan alokasjoukkueet ja meille tuli sinne asumaan viskaaleitakin. Yksi oli korpraali Lehtovirta ja toinen korpraali Vanninen, koirakouluttajan poika. Kun näille korpraaleillekin piti tuvissa huutaa huomiota, me sanoimme: »Älkää vanhoja, pojat, naurattako, tähän olette sotineet talvisodan

näillä Hämeenlinnan nurkilla ja lumitöissä, joten suut kiinni.» Mutta herrat korpraalit kantelivat alokkaiden jermuilusta ja kaikki joutuivat illan mittaan jälleen kerran vääpeli Vaiton eteen. Saatuaan prillit ojennukseen ja jonkin vihon käteensä Vaitto vain hyvin isällisesti neuvoi. Sen vuoksi Vaitosta pidettiin ja vielä sodan jälkeenkin häntä muisteltiin hyvillä mielin.

– Koska kaikissa armeijoissa on arvojärjestykset – ja niin pitää ollakin – myös herroille korpraaleille teette kunniaa. Täällä kaikki lähtee alhaalta ylöspäin ja ensimmäinen herra sotamiesten jälkeen on korpraali. Noo – tietenkään ne eivät ole paljon mitään, mutta aikanaan niistä kuitenkin tulee aliupseereita ja joistakin jopa upseereita, joten korpraaleillekin huudatte tuvissa huomiota ja teette kunniaa. Onko kysyttävää?

Ropon Heikillä oli talvisodan taistelut takanaan Laatokan koillispuolella Lemetin maastossa ja hän kysyi asennossa:

– Herra vääpeli, onko silloin tehtävä kunniaa, taikka seistävä asennossa, jos herra korpraali soittaa kännissä meille suutaan?

Vaiton silmät välähtivät ja hän käveli Ropon eteen ja kysyi kuiskaten:

– Kännissäkö – jumalauta, täällä ei minun aikani ole palveluksessa kukaan korpraali ollut koskaan kännissä. Näittekö, että ...

– En, herra vääpeli, mutta jos sattuupi noin ...

– Jos joku on palveluksessa kännissä, te ilmoitatte siitä heti minulle.

Vaitolla oli kirjurikorpraalina Rajala. Kaverista ei pidetty, hän kun toi aina iltaisin meille saappaitaan putsattavaksi. Roppo kysyi nyt, vaikka olikin aika hiljainen Hämeen mies:

– Teemmekö me kirjurikorpraalillekin kunniaa?

Vanha vääpeli naurahti:

– Noo, jos itse saisin päättää, niin ei tietenkään, mutta armeijan kurin ja tavan mukaan teette. Poistukaa!

Kerran joku kaatoi Rajalan saappaisiin tervaa. Siitä tuli suuri mekkala ja koko alokastupa herätettiin kello kaksi yöllä. Täyspakkaus ja kivääri ja marssille. Se oli herrojen kersanttien, Kauppilan ja Mäkisen, vetämä marssi. Marssilla syöksyimme ilmasuojaan ja ryömimme ojissa kohti Helsinkiä ja kiipesimme perse edellä puihin

ja suurille kiville. Koko marssi oli 60 kilometriä ja vasta aamulla saavuimme kasarmille. Mutta koskaan ei tervankaataajaa saatu selville.

Sitten tuli jako eri komppanioihin ja minä jouduin matkustamaan Varkauteen. Siellä ilmoittauduin vääpeli Suomelalle ja paikka oli toinen komppania. Koulutus jatkui ja syksyllä 1940 siirryimme ensin Linnankasarmille tiilikasarmeihin ja ennen talvea Suomenkasarmille toiseen kerrokseen. Yläpuolella oli mittauspatteri ja pihan toisella laidalla panssarikoulutuskeskus.

Mittauspatterissa oli tuttuja Toijalan poikia Saarisen Kurre, Similän Eero ja Nikander Riisikkalasta ja Seppälän Kauko.

Koulutus jatkui ja kävimme ampumassa Hätilän suurella suolla ja Parolankin ampumaradalla. Kerran onnistuin hyvin. Komppaniassamme oli alikersanttina Hyvösen Erkki ja hänen kanssaan ammuimme konepistoolilla kestopulella täydet 20 ja pika-kiväärilläkin iltalomat ainoina toisesta komppaniasta.

Koulutus jatkui ampujakoulutuksena ja sen jälkeen osa pojista sai vaununjohtajan koulutuksen ja näin olimme valmiita mihin tilanteeseen vain. Enää ei huudettu huomiota tuvissa kuin upseereille ja päivystäville upseereille, vaikka tulijat olivat joskus kantakessuja taikka ylikersantteja. Komppaniassamme oli vääpelinä Suomela, turhantarkka ja tärkeä herra, jonka kanssa emme osanneet koskaan olla tarpeeksi siistejä. Toimistosta löytyi aina jokin roska, jonka vääpeli kantoi sormissaan miehelle ja kysyi:

– Mitä helvettiä, ettekö osaa siivota?

Ja rangaistus tuli heti, työtä vuorotta, eli perunankuorimista alakerran ruokalan keittiössä.

Helmikuussa vuonna 1941 komppania huudettiin kasarmin käytävälle kolmiriviin ja silloin meidän talvisodan poikien rinta vähän nousi. Kaikille jaettiin Talvisodan muistomitali ja se erotti heti taisteluissa mukana olleet. Nauhassa oli hopeiset miekat ristissä eikä niitä monella pojalla ollut. Vääpeli Savikurki oli kunnostautunut raskaan panssariauton johtajana ja hänellä oli 2. luokan Vapaudenmitali takissa taskun yläpuolella. Savikurjen Villekin sai miekat mitalin nauhaan ja niitä miekkoja taisi olla vain 12 miehellä. Miekat erottivat nyt miehet pojista ja me saimme tämän jälkeen päivä-

rahaamme korotuksen. Kun muut asevelvolliset saivat päivärahaa 2 mk, me saimme 2,25. Toijalan poikien nauhan soljessa oli merkintä Kainuu. Tämä muistomitalin nauha takissa tiesi sitä, ettei meitä talvisodan miehiä enää useinkaan käsketty jynssäämään lattioita taikka suuria vessoja.

Koulutus oli monipuolista, sillä Riihimäeltä saapuivat Hämeenlinnan maastoihin ensimmäisen Jääkäriprikaatin pataljoonat yksi kerrallaan panssarivaunujen kanssa yhteistoimintaharjoituksiin. Nyt me pääsimme ampumaan Vickersin 45 mm:n tykillä kovia. Siinäkin oli omat tapansa ja lakinsa. Hätilässä oli kiskoilla kulkeva pahvinen panssarivaunu ja ampumamatkaa oli 500 metriä. Jos ampuja osui »vaunuun», hän sai ampua toisenkin kranaatin. Mutta jos ammuut ohi, mies penkiltä ulos ja seuraava sisään ja näin jatkettiin. Kun sota sitten syttyi kesällä 41, ne ampujat, jotka Hätilässä ampuivat ohi, lähtivät taisteluihin ilman ainoatakaan tykillä osuttua laukausta. Missähän oli vika?

Olin saanut ajajan, ampujan ja vaununjohtajan koulutuksen ja yhä meitä prässättiin ja varsinkin yöharjoituksia oli. Usein nähtiin jonkin puun alla meidän everstiluutnantin kanssa eversti Lagus. Meidät oli alistettu herra everstin käskyvaltaan.

Syksyllä 40 lähtivät monet talvisodan veteraanit siviiliin.

Eräs reserviläinen oli ottanut pullosta kai montakin ryyppyä. Ohittaessaan väepeliä hän ei enää tehnyt kunniaa, olihan yllä siviilipusakka, saappaanrehjut ja rikkinäiset housut. Mies hoilasi:

– Itse long long veity tipparerii, itse long long veity gou.

Kun mies kaarsi portista kadulle, sanat kimpoilivat kasarmien seinistä. Hetken väepeli kasarmin nurkalla irvisteli ja sanoi sitten:

– Ei taida rehveli tietää, että tulee takaisin jo hyvinkin pian.

Eräänä yönä olimme jälleen tankeilla harjoituksissa Hätilän metsissä ja lettosoiilla. Mistähän kouluttajat tiesivät, että seuraavassa sodassa joutuisimme usein soille, lettosoiille varsinkin. Kun komppanian viidestätoista panssarivaunusta oli ajettu suohon kahdeksan, niin että vain peräpäätä näkyi, harjoitukset lopetettiin ja saimme huutoa. Koko päivä kului, ennen kuin saimme panssarivaunut hinattua kuiville ja putsattua ajokuntoon. Seuraavana aamuna ammuimme jälleen ja ampujan penkille meni kersantti Laine ja

lataajaksi luutnantti Kaarnakari. Ratsumestari Luntinen tähysti hetken vaunun päältä kiikarilla ja siirtyi metrin verran sivulle, eli seisomaan lokasuojalle. Sitten kersantti ampui ja pahvikärri heilahti. Osui. Me katselimme suu auki, sillä tykin mahtavan suuri teräsmutteri oli haljennut ja tykinputki iskeytyi ammuksen nopeudella tornin takaluukusta ulos, repi salvan irti ja putki lensi suohon pystyyn. Heti käsitettiin, miten olisi käynyt, jos Luntinen olisi seissyt aivan tornin takana, niin kuin hänen tapansa oli ammunnan aikana. Pitkään ratsumestari oli hiljaa, mutta sanoi sitten:

– Määrään, että amuntojen aikana kukaan ei saa seistä vaunun takana, ei vaunun päällä eikä maassa. Sanokaa kaikille.

Hernevellin jälkeen syöksyimme maastossa ja »miehitimme» taisteluhaudan ja joka mies sai vuorollaan heittää kaksi munakäsi-kranaattia. Harjoitusta johti luutnantti Kaarnakari, joka sanoi lopuksi:

– Aina heiton jälkeen suojaudutte penkan taakse, ettekä kurkistele mihin muna lensi. Selvää kai, ja kadettiupseeri katseli jokaista vuorotellen.

Taisteluhaudassa oli aina kerrallaan kahden panssarivaunun miehet.

Minäkin heitin ja jyrähti, ja jyrähti toinenkin ja sirpaleet vinkuivat metsään. Komppaniassa oli monta Virtasta ja yksi oli V. A. Virtanen Valkeakosken Metsäkannasta, ja hänkin heitti ja taas räjähti. Toinenkin räjähti, mies nosti päätään nähdäkseen osuiko siihen maastoon, mihin oli käsketty. Kyllä osui, mutta salamannopeasti yksi sirpale iski Virtasen otsaan. Mies nousi asentoon ja ilmoitti:

– Herra luutnantti, haavoituin.

– Mitä minä hetki sitten sanoin?

– Heiton aikana eikä heiton jälkeen saa päätä nostaa, herra luutnantti.

– Kyllä. Rankaisen korpraali Virtasta kolme vuorokautta yksinkertaista arestia päävartiossa, syy käskyn täyttämättä jättäminen.

Kaikenlaista sattui ja tapahtui. Vaunuvajan edessä yritti eräs tankkimies hypätä liikkeessä olevan panssarivaunun päälle ja liukastui. Tankki ajoi miehen ylitse. Loppukesällä löydettiin yksi panssarimies kuolleena Ahveniston harjun juurelta. Hän oli kaivertanut kiväärin-tukkiin ristin ja ampunut itseään suuhun.

Mutta oli selvää, että kun Suomella oli ollut panssarivoimat jo 20-luvulta alkaen, eli kenraali Sihvon ajoilta, perinteitä oli, ja niitä noudatettiin ja kunnioitettiin. Oltiin aitoja tankkisotilaita jo silloin, kun vuosi täyttyi. Paljon ei rutistu, kun valtiolta nosti asevelvollisuusajan 18 kuukauteen ja vähän myöhemmin vielä kahteen vuoteen.

Moni alokasajan kaveri lähti upseerikouluun ja sieltä he jatkoivat kadettikouluunkin. Korpraali Oskar Tudeer lähti sitä tietä, mutta ei saapunut enää meille vaan joutui Rukajärven suunnalle, kun jatkosota alkoi. Holmströmin veljeksistä vanhempi lähti upseerikouluun ja samoin Lehtovirta nuorempi, Talvitie ja Kunnaalan Heikki ja Myllymaa. Korpimaan veljeksiä oli upseereina jo kaksi ja kolmaskin, nuorin, lähti vänrikikouluun.

Talvisodassa kunnostautunut vänrikki Virmiö koulutti meitä melkein koko välirauhan ajan, mutta johonkin hän siirtyi, koska emme häntä enää koskaan nähneet. Uusia upseereita saapui.

Me marssimme aina kun menimme vartioimaan aseman lähellä olevia armeijan varastoja ja majoituimme pieneen varastotupaan. Kuulimme unenkin läpi, miten pikajunat täristivät kiskoja. Kerran vartionjohtajana oli alikersantti Ville Allenius, Hämeenlinnan poikia. Ville oli kova ilmoittamaan omat kantansa asioista ja varsinkin armeijan asioista. Oli sitä mieltä, että kun hän sanoo, siihen ei ole mitään lisättävää. Villen piti kirjoittaa vartiopäiväkirjaan, keitä oli vartiossa ja mitä vuoron aikana tapahtui. Mutta kun mustepullo oli tyhjä, Ville kirjoitti omalla lyijykynällään vain: »Vartiotuvan mustepullo tyhjä.»

Myöhemmin vihko tietenkin meni vääpelin tarkastukseen ja vt. vääpelinä sattui silloin olemaan Hyypän Jallu, toistasataakiloinen römeä-ääninen ammattisotilas. Hän kutsui Villen eteensä ja mylväisi:

– Perkele, alikersantti, muste loppu, eikö teille tullut mieleenne, että teiltä loppui järki. Tästä helvetin munauksesta teette työtä keittiöllä vuorotta viisi vuorokautta.

Villen mielestä rankaisu meni yli sopivan rajan ja hän sanoi synkkänä:

– Herra vääpeli, minä kun en mene – pernateatterit eivät aliupseereille kuulu pätkänkään vertaa.

Ne jotka ovat nähneet Hyypän Jallun vihaisena, sanovat yhä, kuusikymmentä vuotta tapausten jälkeen, että Jallu veti ilmaa sisään enemmän kuin syvänmerensukeltaja ja huusi kasvot ja ranteet punaisina:

– Ja sehän on saatana vale. Viivana heti keittiölle!

Ville teki asennon ja lähti, mutta ei mennyt keittiölle, vaan kirjoitti siirtoanomuksen ja vei sen ratsumestarille. Kun Luntinen kuuli mistä oli kysymys, hän sanoi rauhallisesti:

– Ette mene, minä hoidan.

Joukkueeseemme kuuluivat talvisodan korpraalit Ville Väisänen ja Väinö Mäkelä. Väisänen oli Iisalmen takaa ja Mäkelä Kylmäkoskelta. Väisänen oli aina hymyilevä ja hiljainen mies, ja lähtiessään siviiliin hän sanoi ovella:

– Minähän en siviiliin lähdekään, sillä minut on hyväksytty rajapataljoonan korpraaliksi!

Emme silloin voineet tietää, että hänestä vielä kuulisimme.

Mäkelän Väinökin oli saanut korpinnatsat talvisodassa, mutta hän oli oikea vastarannankiiski. Kun koko komppania seisoj metsässä ja vääpeli Väyrynen piti esitelmaa kasapanoksista ja räjähteistä, Mäkelän poika siirtyi huomaamatta vääpelin taakse kivelle istumaan. Kun Väyrynen meidän kasvoistamme taisi nähdä, että jotakin kummaa on kun miehet hymyilevät ja näki Mäkelän istumassa, hän oli saada halvauksen. Kun hän sai suunsa auki, moni kertoi myöhemmin, että sen huudon aikana tippui käpyjä puista.

Mutta Väinö kuunteli huudot veltossa asennossa ja siirtyi sitten riviin hännille ja hymyili siinä. Jatkosodassakin Mäkelä kunnostautui, mutta koko ajan komppaniassamme hän kantoi lisänimeä Jermu-Mäkelä.

Keväällä 1941 lähes kaikki talvisodan korpraalit oli ylennetty alikersanteiksi. Kaikki toisenkin komppanian miehet tunsivat toisensa, heitä oli mökeistä ja tölleistä ja paljon oli metsätyömiehiä ja muitakin työmiehiä ja maanviljelijöitten poikia ja kauppa-apulaisia ja autokuskeja ja repsikoita eli apumiehiä. Ylioppilaita oli melko vähän. Mutta pääasia oli, että miehiin iskettiin yhteenkuuluvuus, taistelu-tahto ja -taito. Hyviä ampujia löytyi paljon enemmän kuin huonoja. Mutta oli sama, osasiko autokuski tai asentaja ampua kiväärillä vai

ei, tärkeintä heidän kohdallaan oli, että koneet olivat kunnossa. Asentajat osasivat nostaa panssarivaunun moottorin puunoksaan killumaan ja korjasivat moottorin, voimansiirtolaitteet ja kaiken rikkoutuneen ja kuluneen. Asentajat erottuivat muista, heillä oli aina rasvasta mustat kädet ja usein kasvotkin.

Monelle oli luvattu kahden viikon loma juhannuksena 1941, ja totisina seurasimme Euroopan tapahtumia radiosta ja lehdistä. Siellä Keski-Euroopassa Saksan Aatu oli pannut tuulemaan ja miehittänyt Puolan ja muitakin maita. Kun meille tuli tieto, että emme pääse lomalle, se harmitti. Moni oli ilmoittanut lomastaan, viinaa ja ruokaa oli hankittu lomalaisille.

Pataljoonan esikunnassa työskenteli luutnantti Snellman erikoistehtävissä ja hän suunnitteli myös ohjesääntöjä tankkijoukoille. Kesäkuun 17. päivänä kirjurikorpraali Herla, sitä samaa tammikuun ikäluokkaa kuin moni muu, saapasteli luutnantin työhuoneeseen ja ilmoitti:

– Herra luutnantti, heti everstiluutnantti Björkmanin puheille.

Snellman poikkesi vaatetukseltaan muista aktiiviupseereista. Muilla oli harmaa asetakki ja housut samaa kangasta, mutta Snellmanin housut olivat mustat pussihousut, eli samaa väriä kuin panssariaselajin kauluslaatat.

Snellman ilmoittautui pataljoonankomentajan huoneessa. Björkmanin kätteli ja sanoi:

– Kiitän, istukaa! Pataljoona laajennetaan kolmeksi täysvahvuiseksi komppaniaksi. Ykköstä johtaa edelleen kapteeni Lumme ja toista ratsumestari Luntinen ja te perustatte heti sen kolmannen komppanian. Osa miehistä siirtyy teidän komppaniaanne näistä vanhoista ja osa tulee reservistä. Reserviläisille on jo lähetetty liikekannallepanomääräykset. Kaikkia komppaniaanne tulevia upseereita ja kanta-alipuseereita ei vielä ole tässä listassa, mutta suurin osa miesten nimistä on. Te siirrytte heti kaupungin ulkopuolelle ja majoitutte komppaniaanne kanssa Vuorelan koululle. Väapeliksi tulee vääpeli Savikurki ja kirjuriksi korpraali Laakso täältä Hämeenlinnasta. Myös vänrikki Torpp ja luutnantti Lehtovirta siirtyvät joukkueenjohtajiksi. Saatte yhden henkilöauton heti käyttöönne. Onko kysyttävää?

- Ei tässä vaiheessa, herra everstiluutnantti.
- Lähtekää, ja tuuria eteenkinpäin. Sota alkaa kohta.

Henkilöauto oli jo ajettu esikunnan eteen ja Herla sanoi luutnantille:

– Herra luutnantti, siirtäkää minutkin kirjuriksi komppaniaanne, tulisin mielelläni.

– Täällä on suuremmat käskijät.

– Tiedän, herra luutnantti.

Herlasta ei monikaan tiennyt mitään. Joku sanoi, että tämä kaljupääkorpraali oli suuresta kartanosta ja toiset, että ei paljon paskastakaan mökistä. Mutta sehän ei ollut tärkeää, mistä talosta oli, tärkeää oli olla mukana ja täyttää oma paikkansa. Kyllä Herla esikuntakirjurina paikkansa täytti, hänellähän oli jo välirauhan ajalta lempinimenä Erikoiskirjurikorpraali Herla.

**Sota teki Reino Lehtisestä kirjailijan.
Yhteisnieteessä kaksi tulenkatkuista täysosumaa:
panssaritykkien jyllinään rynnistävä
Sotkalla sodassa (2002) sekä täysverisiin
sissitaisteluihin tempautuva *Isku itään* (2008).**

